

Pohjois-Suomen aluehallintovirasto
Ympäristöluvut
PL 293
90101 Oulu
kirjaamo.pohjois@avi.fi

10.8.2020

Pohjois-Suomen aluehallintovirastolle

Viitaten kuulutukseenne 18.6.2020 Dnro PSAVI/932/2017

Luonnonsuojeluliiton lausunto Kemijoen ja Raudanjoen voimalaitosten kalatalousvelvoitteiden muuttamisesta

Suomen luonnonsuojeluliitto on tutustunut Lapin ELY-keskuksen kalatalousviranomaisen Pohjois-Suomen aluehallintovirastoon 22.3.2019 päivittämään hakemukseen Kemijoen vesistön yhdeksän vesivoimalan (Kemijoen Isohaara, Taivalkoski, Ossauskoski, Petäjaskoski, Valajaskoski, Vanttauskoski, Pirttikoski ja Seitakorva sekä Raudanjoen Permantokoski) kalatalousvelvoitteiden ja -maksujen muuttamiseksi ja lausuu hakemuksesta seuraavaa.

Taustaa: Kemijoen vaelluskalat, vesivoimalaitosten rakentaminen ja niiden kritiikki

Kemijoen vesistö on Suomen toiseksi suurin. Joen suurin pituus on yli 550 kilometriä. Kemijokeen nousi ennen voimalaitosten rakentamista lohta, meritaimenta, vaellussiika ja nahkiaista. Lohen ja harjuksen esiintymisalue luonnontilaisella Kemijoella ulottui vesistön latvoille asti. Merestä vaeltavaa taimenta esiintyi kaikissa niissä joissa, missä lohta tavattiin ja lisäksi pienemmissä sivujoissa. Vaellussiian kutualue ulottui ainakin Taivalkoskelle asti. Lohta on kalastettu Kemijoessa yhtä kauan kuin joki on ollut olemassa. Kemijoki oli aikoinaan Pohjanlahden tuottoisin lohijoki ja lohen pyynti paikallisen väestön tärkein elinkeino 1900-luvun alkupuolelle saakka. Paljoutensa lisäksi Kemijoen lohi oli myös suurinta Suomessa saatua ja se oli laadultaan arvokkainta (Vilkuna 1974).

Isohaaran pato ja voimalaitos sulkivat vaelluskalan kulun Kemijoessa vuonna 1948. Kalojen kulku estyi ja lisäksi huomattava osa Kemijoen päähaaran poikastuotantoalueista jäi voimalaitos- ja patorakenteiden alle tai muuttui voimakasvirtaisesta koskesta järvimäiseksi patoaltaaksi. Valtion kalatalousviranomaisen katsoi silloin, että tarvittiin tehokasta ylisiirtoa, toimivaa kalaporrasta ja kalanviljelyä. Lohikannan säilyttämiseksi tehdyt toimenpiteet (ylisiirrot ja kalahissi) eivät johtaneet tulokseen eikä Kemijoen lohikantaa otettu kalanviljelyyn (Kilpinen 2016). Voimalaitosrakentaminen Kemijoen ala- ja keskiosalla jatkui vuoteen 1976.

Kemijoen vesistössä on nykyään 21 voimalaitosta. Lisäksi Keski-Kemijoen alueella on meneillään Kemijoki Oy:n Sierilän voimalaitoshanke, joka muuttaisi viimeisiä alueen

koskiluontotyyppejä ja lajistoa voimakkaasti sekä veisi vaelluskalakantojen palauttamisen kauemmaksi tulevaisuuteen. Kemijoen rakennettu pääuoma on nimetty voimakkaasti muutetuksi vesimuodostumaksi. Kemijoen alaosa on vedenlaadultaan erinomainen, mutta ekologinen tila jää lainvastaisesti tyydyttäväksi, koska voimalaitospadot estävät lohikalajien nousun potentiaalisille lisääntymisalueille.

Vesivoimarakentamista on arvosteltu vuosikymmeniä

Valtion luonnonsuojeluvalvojana 1939-72 toiminut professori Reino Kalliola kirjoitti vuonna 1954 *Voima ja Valo* -lehdessä ilmestyneessä artikkelissaan *Kuusamon kosket* mm. seuraavaa: ”Nykyajan ihmisellä on niin kiire, ettei hän ehdi ajatella asioita eri puolilta loppuun asti. Jos Suomen kansa todella hetkeksi saataisiin pysähtymään sen asian ääreen kannattaako viimeinenkin koski tuhota energian saamiseksi, kun energiapulaa ei kuitenkaan saada sillä poistetuksi, olisi ratkaisu aivan selvä... Myös tulevien sukupolvien tuomio on eittämätön, jos me kokonaan hävitämme niin olennaisen puolen Suomen luonnosta kuin kosket” (Kalliola 1978).

Vuonna 1957 *Uudessa Suomessa* ilmestyneessä artikkelissaan *Vesivoimien rakentaminen ja luonnonsuojelu* Kalliola totesi puolestaan seuraavaa. ”Erimielisyydet koskevat sitä, missä määrin vesivoiman rakentamista voidaan ja on syytä käsitellä pelkästään ekonomisena kysymyksenä. Luonnonsuojelun edustajat vaativat, että asiaa on tarkasteltava paljon monipuolisemmin. Kun koski toisensa jälkeen rakennetaan ja joet järjestään muutetaan portaittain aleneviksi silovesialtaiksi pengerrerettyine rantoineen; kun näiden altaiden ja luontaisten järvien vedenkorkeutta säännöstellään, niin että ne kuivina aikoina ovat hyvin vähävetisiä tai suorastaan rumia tyhjiä kuoppia; kun vettä varastoidaan keinotekoisin patojärviin, jotka voivat olla hyvinkin isoja, mutta vaihtelevan vedenkorkeuden vuoksi rumia ja elottomia; ja kun vettä ohjataan kulkemaan keinotekoisia kanavia ja tunneleita pitkin, niin että luontaiset reitit jäävät kuiville – merkitsee kaikki tämä niin suurta muutosta, että se koskee muitakin kuin taloudellisia intressejä. Se tietää ensiksikin suuria esteettisten ja kulttuuriarvojen menetyksiä” (Kalliola 1978).

Vaelluskalojen kulun palauttamisen aika

Vesivoiman rakentamisen kritiikki lisääntyi vuosikymmenien varrella. Kemijoki Oy suunnitteli myös Ounasjoen vesistöön 12 vesivoimalaitoksen ja kahden tekoaltaan rakentamista. Ounasjoen erityissuojelulaki tuli kuitenkin voimaan v. 1983. Samalla vuosikymmenenä säädettiin myös kaksi muuta koskiensuojelulakia. Ounasjoki ja muita vapaita virtoja lisättiin 1990- ja 2000 -luvulla EU:n Natura 2000 -suojelualueverkoston ”Fennoskandian luonnontilaiset jokireitit” -luontotyyppin edustajina.

Viime vuosina on siirrytty uusien patojen rakentamisen sijasta kalojen vaellusesteiden avaamiseen. On tehty mm. kansallinen kalatiestrategia, lohi- ja meritaimenstrategia, Sipilän hallituksen kalatiejärkihanke ja sitä jatkava NOUSU-hanke. Merkittäviä ovat myös uudet kalanhoitovelvoitteiden päivitysprosessit. Sellainen on alkanut Kemijoen lisäksi jo Iijoella.

Luonnonsuojeluliitto toteaa, että Kemijoen muutos voimalaitosrakentamisen myötä ja siitä seurannut vaelluskalakantojen menetyks on ollut Suomessa ja koko Itämeren alueella mittava luonnonvaravahinko. Lisäksi kuten ELY-keskuksen hakemuksessakin todetaan, se nähdään

edelleen kulttuurisena traumana maassamme varsinkin Kemijoen vesistöalueen asukkaille. Nyt on kalan kulun mahdollistavien korjaavien toimenpiteiden aika. Sellaisena tämä hakemus on merkittävä ja välttämätön.

Nykyiset kalatalousveloitteet ja Kemijoen kalatiet

Kyseessä olevien voimaloiden nykyiset voimassa olevat kalatalousveloitteet ovat vuosilta 1976 ja 1979 (Pohjois-Suomen vesioikeuden päätökset 32/76/II ja 78/79/II) ja vuodelta 1980 (Korkeimman hallinto-oikeuden päätös 2860/80). Lisäksi voimalaitosten tehonnostojen koskevissa luvissa on annettu kalatalousmaksuja. Voimalaitokset omistavat Pohjolan Voima Oy ja Kemijoki Oy.

Veloitteisiin kuuluvat lohien, taimenen, harjuksen ja siian istutukset, nahkiaisen ylisiirrot ja kalataloudellinen tarkkailu. Kemijoen sisävesialueella siika- ja taimenistutuksia on vaihdettu kuha- ja kirjolohi-istutuksiin istutusten tuloksellisuuden parantamiseksi.

Vuosina 1993 ja 2012 on Kemijoen Isohaaraan valmistunut kaksi kalatietä kuntien, valtion ja EU:n yhteisrahoituksella. Luvanhaltijana on kummassakin kalatiessä Keminmaan kunta. Kalateitä on hoitanut Lohijokitiimi.

Luonnonsuojeluliitto toteaa nykyisten kalatieveloitteiden olevan 40 vuoden ikäisinä vanhentuneita ja merkittävästi alimitoitettuja. Tilanne on lain vastainen ja sen korjaaminen kuuluu kalatalousviranomaiselle. Lapin ELY-keskuksen kalatalousviranomainen on toiminut tässä asiassa kiitettävästi saattaessaan tämän muutoshakemuksen vihdoinkin aluehallintoviraston ratkaistavaksi.

Hakemuksen kuvaus

Kalatalousviranomainen katsoo, että Kemijoen em. voimaloiden lupaehtojen muuttaminen on välttämätöntä menetetyin vaelluspoikastuotannon korvaamiseksi, luontaisen lisääntymisen palauttamiseksi osaksi kannan hoitoa sekä perinnöllisen monimuotoisuuden ja kalastusmahdollisuuksien turvaamiseksi.

Hakemuksessa esitetään voimalaitosten haltijoille mm.

- suunnitella ja toteuttaa kustannuksellaan lohelle ja taimenelle soveltuvat kalatiet ja alasvaellusreitit Taivalkosken, Ossauskosken, Petäjäskosken ja Valjaskosken voimalaitosten yhteyteen,
- luovuttaa maksutta kalateihin tarvittava vesi, jolla varmistetaan sopiva virtausnopeus kalatiessä ja kalatien suuaukolla joen virtaamasta riippuen,
- kalateiden tulee olla toiminnassa 20.5. - 20.10. välisen ajan,
- suunnitella ja toteuttaa kalatiet 12 vuoden kuluessa tämän päätöksen tultua lainvoimaiseksi Vanttauskoskeen, Pirttikoskeen ja Seitakorvaan sekä Raudanjoen Permantokoskeen,
- tehdä toteuttavuusselvitys ja suunnitelma Ossauskosken, Petäjäskosken ja Raudanjoen Permantokosken voimalaitosten vanhojen uomien vesittämiseksi,

- tehdä tukitoimenpiteenä lohen ja meritaimenen ylisiirtoja Kemijoen vesistöalueen poikastuotantoalueille,
- suorittaa nahkiaisen ylisiirtoja koko nahkiaisen nousuajan,
- selvittää Kemijokeen nousevan nahkiaiskannan koko, ylisiirtoalueen toukkatuotanto sekä joesta mereen vaeltavien nuorten nahkiaisten määrä ja niille aiheutuvat vaellustappiot,
- tehdä Kemijoen vesistöalueen poikastuotantoalueille lohen ja meritaimenen kotiutusistutuksia
- istuttaa Kemijoen vesistöalueen patoaltaille ja voimalaitosten yläpuolisille alueille taimenta, kirjolohta ja kuhaa sekä muita tarkoituksenmukaisiksi katsottavia kalalajeja kalastukselle aiheutuneiden vahinkojen kompensoimiseksi,
- istuttaa Kemijoen edustan merialueelle ja Kemijokisuuhun lohen ja meritaimen vaelluspoikasia sekä vaellussiian poikasia,
- tarkkailla kalateiden ja alasvaellusreittien toimivuutta, ylisiirtoja, istutusten tuloksellisuutta, luonnonpoikastuotantoa ja toimenpiteiden vaikutuksia kalastukseen,
- laatia yksityiskohtainen kalatalousvelvoitteen toteuttamissuunnitelma, joka hyväksytetään kalatalousviranomaisella,
- tarkistuttaa lupamääräykset 10 vuoden kuluttua nyt annettavan päätöksen lainvoimaiseksi tulemisesta jätettävällä hakemuksella. Tarkistamisen yhteydessä arvioidaan ensimmäisessä vaiheessa määrättyjen toimenpiteiden vaikutus ja tehtyjen selvitysten tulokset, sekä annetaan tarvittavat määräykset jatkotoimenpiteistä. Samassa yhteydessä voidaan antaa myös Ossauskosken, Petäjäskoken ja Raudanjoen Permantokosken uomien vesittämiseksi tarvittavat määräykset.

Olosuhteiden olennainen muutos

Hakemuksen lähtökohtana on vesilain 3 luvun 22 §:n tarkoittama olosuhteiden olennainen muutos. Olosuhteet ovat hakemuksen mukaan olennaisesti muuttuneet niin, että velvoitteita voidaan muuttaa.

Merkittävimmät Kemijoen ja sen vaikutusalueen kalataloutta koskevat muutokset ovat hakemuksen mukaan olleet:

- luonnon monimuotoisuutta koskevan tiedon lisääntyminen,
- kalakantoja ja niiden hoitoa koskevan tiedon lisääntyminen,
- Kemijoen uiton päättyminen,

- vesistöalueella tehdyt kalataloudelliset kunnostukset ja suojelutoimet,
- istutuspoikasten eloonjäynnin huomattava heikkeneminen merialueella,
- velvoitteet ja strategiat uusien kansallisten ja kansainvälisten sopimusten ja säädösten toimeenpanemiseksi,
- vapaa-ajankalastuksen merkityksen lisääntyminen ja
- yhteiskunnan arvostusten muutokset

Luonnonsuojeluliitto toteaa, että hakemuksessa on hyvin laajasti ja seikkaperäisesti tuotu esille lukuisia huomattavia muutoksia olosuhteissa, joita on tapahtunut näiden voimaloiden voimassa olevien lupien myöntämisen jälkeen. Liitto tähdentää, että korkeimman hallinto-oikeuden 30.5.1980 tekemän ratkaisun jälkeen on tehty monia kansallisia ja kansainvälisiä strategioita sekä uutta lainsäädäntöä. Niiden keskeisinä tavoitteina ja vaatimuksina ovat rakennetuissa joissa kalojen luontainen lisääntyminen, luonnon monimuotoisuuden säilyttäminen, jokijatkumot, kalojen vaellusten mahdollistaminen ja ekologinen virtaama.

Vahinkoarvio

Hakemuksessa esitetyt toimet eivät aiheuta vahinkoa ympäristölle. Voimalaitosten luvanhaltijalle koituu kalateihin tarvittavan vesimäärän luovutuksesta taloudellinen menetys. Kalateihin tarvittava vesimäärä on enintään 2-4 % voimalaitosten rakennus- tai keskivirtaamasta. Se on vesilain tarkoittamalla tavalla vähäinen suhteessa kyseessä olevan vesivoiman tuotannon määrään, yritysten liikevaihtoon ja tuotetun sähköenergian liiketaloudelliseen arvoon nyt ja tulevaisuudessa. Hakemuksen mukaan lupaehtojen muuttamisesta ei näin ollen synny hakijalle korvattavaa haittaa. Velvoitehoidon kustannukset ovat vesilain 3 luvun 14 §:n mukaisesti kohtuullisia niillä saavutettuun hyötyyn.

Luonnonsuojeluliitto tähdentää hakemukseen viitaten, että Kemijoen kalatalousvelvoitteet ovat osoittautuneet pahasti alimitoitetuksi. Luvanhaltijat ovat tuottaneet omistamissaan voimalaitoksissa 39 – 66 vuotta sähköä ja hyödyntäneet Kemijoen vesivoimaa ilman, että kalataloudelle aiheutuvia haittoja olisi kompensoitu täysimääräisesti.

Vaikutukset ympäristöön

Hakemuksen mukaan esitettyjen lupaehtojen toimeenpano parantaa voimakkaasti muutetun Kemijoen ekologista tilaa ja vaikuttaa ympäristöön hyvin positiivisesti. Vaelluskalojen kulkuyhteyden ja luonnonkierron palautuessa saadaan käyttöön voimalaitosten yläpuoliset poikastuotantoalueet. Vaelluskalojen luontaisten lisääntymismahdollisuuksien parantuminen tukee vaarantuneeksi luokitellun Itämeren lohen, äärimmäiseksi luokitellun uhanalaisen meritaimen sekä silmälläpidettäväksi luokitellun nahkiaisen perinnöllisen monimuotoisuuden säilyttämistä ja lisäämistä parhaalla mahdollisella tavalla, koska toimenpiteet kohdistuvat

lajien alkuperäiseen elinympäristöön. Lupaehtojen muuttaminen parantaa tilannetta myös erittäin uhanalaisen vaellussiian osalta edistämällä kestävää siikakannan hoitoa. Hankkeesta on hyötyä myös monelle muulle lajille, kuten jokiravulle.

Luonnonsuojeluliitto painottaa, että lisäksi lupaehtojen toimenpiteet vahvistavat myös Kemijoen vesistöissä esiintyvän erittäin uhanalaisen jokihelmisimpukan populaatioita. Lohikalojen luonnontuotannon vahvistaminen on yksi keskeisimmistä raakkuesiintymien suojelutoimista.

Kansalliset ja kansainväliset sopimukset sekä säädökset velvoittavat huolehtimaan rakennetuilla joilla uhanalaisten lajien säilymisestä ja vaelluskalojen palauttamiseen liittyvistä tavoitteista. EU-oikeuden tehokas toteutuminen edellyttää, että Suomi saavuttaa vesienhoidon ympäristötavoitteet (LupaMuutos-hankkeen loppuraportti 2019). Hakemuksessa viitataan EU:n vesipuitteidirektiivin ja Kemijoen vesienhoitosuunnitelman ekologisiin tilatavoitteisiin sekä kansallisen kalatiestrategian, lohi- ja meritaimenstrategian ja uuden kalastuslain toteuttamiseen.

Luonnonsuojeluliitto viittaa tässä yhteydessä lisäksi Euroopan komission 26.2.2019 antamaan raporttiin Suomen toisen kauden vesienhoitosuunnitelmista (SWD(2019) 46 final). Komissio vaatii, että Suomen tulee varmistaa, että ekologinen virtaama implementoidaan kaikkiin vesistöihin. Lisäksi Suomen vesivoimaloiden lupaehdot tulee komission vaatimuksen mukaan uudistaa vesipolitiikan puitteidirektiivin mukaisiksi erityisesti ekologisten virtaamien, kalateiden ja muiden haittoja lieventävien toimenpiteiden saamiseksi lupaehtoihin.

Luonnonsuojeluliitto toteaa, että Kemijoen muutos voimalaitosrakentamisen myötä ja siitä seurannut vaelluskalakantojen menetys ollut Suomessa ja koko Itämeren alueella mittava luonnonvahinko. Hakemuksessa esitetyillä toimenpiteillä on siten huomattavan positiiviset ympäristövaikutukset paitsi Suomessa myös koko Itämerellä.

Sosiaaliset vaikutukset

Hakemuksen mukaan on siinä esitetyillä toimilla myös merkittävä yhteiskunnallinen ja sosiaalinen vaikutus. Niiden avulla mahdollistetaan vesiluonnonvarojen aiempaa monipuolisempi ja laajempi hyödyntäminen. Toimenpiteet tukevat monitavoitteista Kemijoen vesistön ja kalakantojen hoitoa parantamalla edellytyksiä kestävä kalastuksen järjestämiselle ja muiden vaelluskaloihin liittyvien ekosysteemipalvelujen tuottamiselle. Lupaehtojen toimeenpano edesauttaa matkailun sekä yritystoiminnan kehittämistä Kemijoen vesistöalueella ja sillä arvioidaan olevan myös työllisyyttä lisäävä vaikutus. Lisäksi se parantaa alueen ympäristön arvoa lisäten asumisviihtyvyyttä ja joen virkistyskäyttöä.

Luonnonsuojeluliitto näkee, että luontoarvojen lisäksi hakemuksen toimilla on lisäksi hyvin merkittävä yhteiskunnallinen ja sosiaalinen vaikutus, joka lisäksi lieventää sukupolvesta toiseen jatkunutta kulttuurista traumaa maassamme.

Vaelluskalojen palauttamista edistävillä toimilla on erittäin laaja kannatus Kemijoen vesistöissä ja maamme virkistyskalastajien keskuudessa. Tämä on näkynyt myös Suomen

hallitusohjelmien tavoitteissa. Maa- ja metsätalousministeriö on hiljattain uusinnut Suomen vanhentuneen vapaa-ajankalastusstrategian. Vapaa-ajankalastuksen merkitys tärkeänä luontokontaktina on maassamme suuri ja yhä useammalle suomalaiselle virkistyskalastajalle ja kalastusmatkailijalle on hyvin tärkeää luontaisesti lisääntyvät kalakannat ja vaelluskalakantojen vahvistuminen.

Vaatimukset

Luonnonsuojeluliitto pitää esitettyjä uusia kalatalousvelvoitteita erittäin hyvin perusteltuina ja kannattaa hakemuksen hyväksymistä lähes sellaisenaan. Liitto esittää kuitenkin seuraavia muutoksia esitettyihin kalatalousvelvoitteisiin:

1. Liitto vaatii, että Kemijoen kalatiet tulee suunnitella ja toteuttaa mahdollisuuksien mukaan luonnonmukaisina ohitusuomaratkaisuina, minkä tulee olla hakemuksen kalateiden lupaehtoissa. Luonnonmukaisten ohitusuomien kautta on johdettava ekologinen virtaama, joka mahdollistaa ympärivuotisen virtaaman ja niiden käytön vaelluskalojen lisääntymis- ja poikastuotantoalueina.

Perustelu: Luonnonmukaisilla ja ekologisen virtaaman omaavilla ohitusuomilla voidaan kalan kulun mahdollistamisen lisäksi kompensoida lohen ja taimenen menetettyjä poikastuotantoalueita, jotka ovat jääneet kuivilleen ja patoaltaiden alle voimalaitosrakentamisesta johtuen. Luonnonmukaiset ohitusuomat mahdollistavat myös muiden kuin vaelluskalojen ja muiden vesieliöiden vapaan kulun vesistössä. Luonnonsuojeluliitto viittaa lisäksi Euroopan komission 26.2.2019 antamaan raporttiin Suomen toisen kauden vesienhoitosuunnitelmista (SWD(2019) 46 final). Komissio vaatii, että Suomen tulee varmistaa, että ekologinen virtaama implementoidaan kaikkiin vesistöihin. Lisäksi Suomen vesivoimaloiden lupaehdot tulee komission vaatimuksen mukaan uudistaa vesipolitiikan puitedirektiivin mukaisiksi erityisesti ekologisten virtaamien, kalateiden ja muiden haittoja lieventävien toimenpiteiden saamiseksi lupaehtoihin.

2. Kemijoen Ossauskosken ja Petäjäiskosken sekä Raudanjoen Permantokosken vanhojen uomien vesittämisestä on tehtävä välittömästi toteuttavuusselvitys ja suunnitelma lupaehtojen tarkistamiseksi, kun kalatalousvelvoitteiden muutokset ovat tulleet lainvoimaiseksi.

Kalatalousviranomaisen katsoo hakemuksessaan, että Kemijoen voimalaitosten vanhojen uomien vesittämisestä saatava hyöty olisi yleisen edun kannalta olosuhteisiin nähden merkittävä ja tukisi edelleen vesipuitedirektiivin tilatavoitteiden mukaista ympäristövirtaaman käyttöönottoa. Kalatalousviranomaisen esittää hakemuksessaan, että Kemijoen Ossauskosken ja Petäjäiskosken sekä Raudanjoen Permantokosken vanhojen uomien vesittämisestä on tehtävä teknis-taloudellinen ja biologinen toteuttavuusselvitys ja suunnitelma, mikä on liitettävä lupaehtojen tarkistamista koskevaan suunnitelmaan. Lupaehdot tarkistetaan hakemuksen mukaan kuitenkin vasta 10 vuoden päästä päätöksen lainvoimaiseksi tulemisesta, jonka yhteydessä voidaan antaa myös näiden vanhojen uomien vesittämisestä tarvittavat määräykset.

Luonnonsuojeluliiton mielestä tämä aikataulu on liian hidas. Ehdotettu aikataulu ei mahdollista EU-oikeudesta ja erityisesti vesipuitedirektiivistä johtuvien vesienhoidon

ympäristötavoitteisiin pääsemistä Kemijoen alueella vesipuitedirektiivin Suomea sitovien aikataulujen puitteissa. Liitto vaatii, että tämä selvitys ja suunnitelma on jätettävä aluehallintovirastoon jo kahden vuoden päästä päätöksen lainvoimaiseksi tulemisesta. Aluehallintovirasto antaa päätöksessään sitten tarvittavat määräykset näiden uomien vesittämiseksi. Vanhojen luonnonuomien kautta on johdettava ekologinen virtaama, joka mahdollistaa luonnonuomaan ympärivuotisen virtaaman ja niiden käytön vaelluskalojen lisääntymis- ja poikastuotantoalueina.

Perustelu: Näiden vanhojen uomien ympärivuotisella vesittämisellä ja mahdollisella kunnostamisella saadaan palautettua voimalaitosrakentamisessa menetettyä koskipinta-alaa ja runsaasti vaelluskalojen poikastuotantoaluetta, joka alkaisi jo Kemijoen kahden voimalaitoksen yläpuolella. Vanhojen koskiuomien vesittämisellä kompensoidaan myös esteettisten ja kulttuuriarvojen menetyksiä, jotka ovat olleet Kemijoella mittavia.

Permantokosken vesittämissuunnitelma, Vanttauskosken voimalaitoksen luonnonmukainen kalatie ja Pirttikosken vanhan jokiuoman vesittämissuunnitelma on tehtävä heti.

Perustelu: Permantokosken ja Pirttikosken vanhan jokiuoman vesittäminen ei ole taloudellisesti eikä teknisesti kohtuutonta toteuttaa nopealla aikataululla. Erityisesti Pirttikosken alueelle vanha jokiuoma lisää merkittävästi vaelluskalojen lisääntymis- ja poikastuotantoalueita. Pirttikosken laskevassa Auttijoesta on tietojemme mukaan löytynyt vanhoja jokihelmisimpukkayksilöitä, näiden lisääntymisen mahdollistamiseksi lohen ja taimenen palauttaminen alueelle on kiireellistä.

3. Kirjolohta ei pidä istuttaa Kemijokeen

Esitetyn uuden istutusvelvoitteen mukaan on Kemijoen sisävesialueelle istutettava vuosittain 30 000 kg kirjolohta.

Luonnonsuojeluliitto vaatii, ettei kirjolohta saa enää käyttää uusitun velvoitteen hoitolajina.

Kirjolohti on maailman kahdeksan haitallisimman vieraslajin luettelossa (Kansallinen vieraslajistrategia s. 46). Ilmastonmuutoksen myötä on suhtauduttava varovaisuusperiaatteella kirjolohien istuttamiseen taimen- ja lohivesiin. Kirjolohesta voi olla haittaa alkuperäislajistolle, vaikka sen istutuskaloista olisi tehty lisääntymiskyvyttömiä, koska ne voivat syödä kaloja ja mätä.

Suomen vieraslajistrategian mukaan on suhtauduttava erityisen huolella kirjolohien istuttamiseen taimen- ja lohivesiin. Lisäksi kirjolohen käyttö hoitolajina ei ole vaiheessa perusteltua, kun muita alkuperäisiä lohikaloja palautetaan alueelle poikasistutuksin, emokalasiirtoin ja luonnonlisääntymisen avulla.

Viitteet

Kalliola, R. 1978: Luonto sydämellä. Kirjoitelmia ja puheita 1930-1977. Porvoo. 415 s.

Kilpinen, K. 2014: Taistelu kalaportaasta Kemijoella. Kirjassa: Tsaarin ajasta EU-aikaan - 125 vuotta kalatalousneuvontaa. Vaasa 239 s.

LupaMuutos-hankkeen loppuraportti. 2019. Helsinki. s. 53.

MMM: Kansallinen vieraslajistrategia. 2012. Helsinki. 128 s.

Vilkuna, K. 1974: Lohi. Keuruu 423 s.

Lisätietoja

– liittohallituksen jäsen Markku Marttinen, puhelin 044 759 9717,
k.markku.j.marttinen@gmail.com

– erityisasiantuntija Tapani Veistola, puhelin 0400 615 530, tapani.veistola@sll.fi

SUOMEN LUONNONSUOJELULIITTO RY

Harri Hölttä Päivi Lundvall

puheenjohtaja toiminnanjohtaja